

Рецензія
на дисертацію Сидельова Віктора Валерійовича
«Обґрунтування критеріїв реабілітаційного потенціалу свійських котів і
собак в умовах притулку для тварин» на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина»
(галузь 21 «Ветеринарна медицина»)

Актуальність теми дисертації. Останніми десятиріччями популяція домашніх котів і собак на усіх континентах постійно збільшується. Така тенденція веде, відповідно, до зростання кількості безпритульних та диких тварин, що супроводжується, у свою чергу, утворенням організацій та спеціалізованих закладів, метою яких є підтримка добробуту та благополуччя мільйонів таких тварин. У наслідок цього сформувався окремий спеціалізований напрям ветеринарії – «ветеринарна медицина притулків для тварин», зі своїми власними методами та методиками дослідження і впровадженню нового професійного стандарту підготовки спеціалістів відповідного профілю. Найчастіше фахівці, що працюють у притулках, стикаються з такими проблемами, як стрес і інфекційні захворювання тварин, що залишаються головними причинами зниження якості їх життя. Панлейкопенія, вірусні та мультирезистентні бактеріальні захворювання дихальних шляхів, неблагополучний стан країни щодо сказу, не менш значимі протозойні зоонози, такі як токсоплазмоз, зустрічаються досить часто в осередках безпритульних тварин. Ще одним захворюванням, збудником якого є найпростіші, є лейшманіоз. Зустрічаються також і бактеріальні зоонози, такі як лептоспіроз і бартонельоз. Бруцельоз теж може бути загрозливим зоонозом, навіть на теперішній проміжок часу, а також такі паразитичні агенти, як стрічкові гельмінти і ехінококоз. Цей неповний перелік захворювань свідчить про загрозу, яку несуть безпритульні коти і собаки людям і тваринам.

Враховуючи те, що мільйони собак і котів по всьому світу знаходяться у притулках, кількість наукових робіт, спрямованих на покращення добробуту цих тварин, значно зросла у світі за останні десятиріччя. Проте в Україні, особливо в останні роки, ці дослідження з об'єктивних причин загальмовані, хоча в передвоєнні роки мережа притулків охоплювала всю країну. Аналіз наукових джерел літератури, переважно зарубіжних, свідчить, що деякі питання проблем притулкової медицини залишаються недостатньо освітленими на шпальтах наукової періодики. Всі вони пропонують оцінювати добробут тварин у притулках за різними показниками. Складові сучасних оціночних протоколів включають різні індикатори погіршення стану здоров'я; зокрема, оцінку ваги і конституції, шкалу стресу, що збільшується під час надходження тварини у притулку і, як наслідок, призводить до імунодепресивного стану. Але в цих дослідженнях бракує системного підходу. Отже пошук критеріїв оцінки ступеню адаптації тварин у притулках залишається актуальним, що й зумовило тему дисертації В.В. Сидельова.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність. Дисертацію виконано на репрезентативному матеріалі: тричі обстежено 34 безпородних свійських kota і 26 собак, які утримувались у притулку для тварин. Лабораторні дослідження зразків крові виконувались у сертифікованій лабораторії (Свідectво про сертифікацію № 01-0124/2018 від 19.11.2018). Було визначено 13 гематологічних, 18 біохімічних показників і 8 лейкоцитарних індексів для дослідження динаміки показників змін лейкоцито- і еритроцитопоезу та показників метаболічного профілю тварин у динаміці. Результати підлягали математичній обробці: у розрахунках використовували критерій Фрідмана, Манна-Уїтні, Краскела-Уолліса, Данна-Бонферроні і t-критерій Стьюдента.

Всі маніпуляції з тваринами та загальне проведення дослідження виконувалося відповідно до Закону України № 692 «Про захист тварин від жорсткого поводження» (3447-IV) від 21.02.2006 р., положень Європейської конвенції захисту хребетних тварин, яких використовують для експериментальних та інших цілей 18.03.1986 р. та Наказу МОН № 416/20729 від 01.03.2012 р. «Про затвердження Порядку проведення науковими установами дослідів, експериментів на тваринах»

Дисертація є складовою частиною наукових досліджень кафедри за темою НДР: «Вдосконалення лікувально-профілактичних заходів за внутрішньої патології у тварин» (номер державної реєстрації – 0121U10991). У межах вказаних досліджень автор дисертаційної роботи виконував розділ «Обґрунтування критеріїв реабілітаційного потенціалу свійських котів і собак в умовах притулку для тварин». Дисертант сформулював 6 задач, серед яких визначення клінічних і лабораторних критеріїв реабілітаційного потенціалу котів і собак під час надходження у притулок на першу, 30 і 60 добу перебування у ньому; порівняння перебігу адаптивного процесу у 3-х групах котів і собак за умови згодовування різних категорій кормів; порівняння характеру адаптивних реакцій у котів і собак в умовах перебування у притулку для тварин. Усі задачі були виконані, що відображено у відповідних підрозділах роботи, в обговоренні результатів та висвітлено у висновках і пропозиціях виробництву, опублікованих матеріалах.

Наукова новизна і практична значимість одержаних результатів. Майже кожне із вирішених автором роботи завдань містить істотні елементи наукової новини. Уперше було обґрунтовано і впроваджено у практику термін «реабілітаційний потенціал» як показник можливості досягнення повної реабілітації організму тварини в певний проміжок часу перебування у притулку. Уперше встановлені його якісні та кількісні характеристики: «Високий», «Середній», «Низький» та «Дуже низький», а також розроблена кількісна шкала оцінки у відсотках. В якості критеріїв реабілітаційного потенціалу був використаний комплекс із 13 гематологічних та 18 біохімічних показників. Був проведений багато ступінчастий статистичний аналіз результатів, що дозволило встановити час і критерії досягнення оптимальних показників адаптації тварин до умов притулку – 60 діб, за який

тварини повністю адаптувались до нових умов, а рівень їх реабілітаційного потенціалу був оцінений, як «Високий». Уперше був визначений реабілітаційний потенціал котів і собак за застосування кормів вищої категорії «преміум», «холістик» і «суперпреміум» протягом перебування у притулку 30 і 60 діб. Порівняльний аналіз реабілітаційного потенціалу бездомних собак і котів виявив як спільні, так і міжвидові особливості процесу адаптації котів та собак до нових умов існування.

Проте дисертація В.В.Сидельова є не тільки фундаментальною науковою працею, але й має істотне прикладне значення. Уперше була застосована на практиці у притулку для тварин методика визначення реабілітаційного потенціалу, критеріями якої були гематологічні показники (кількість еритроцитів, тромбоцитів, лейкоцитів, базофілів, сегментоядерних і паличкоядерних нейтрофілів, лімфоцитів, моноцитів, еозинофілів та їх відносна кількість, концентрація гемоглобіну, рівень гематокриту, середній об'єм еритроциту, середня концентрація гемоглобіну в еритроциті), біохімічні тести сироватки крові (концентрація альбумінів, глобулінів, загального білка, холестеролу, глюкози, загального білірубіну, загального Кальцію, неорганічного Фосфору, Калію, сечовини, креатиніну, активність лактатдегідрогенази, лужної фосфатази, аспартатамінотрансферази, аланінамінотрансферази, гамма-глутамілтрансферази, альфа-амілази, креатинфосфокінази), а також лейкоцитарні індекси (імунореактивності, зсуву лейкоцитів крові, співвідношення нейтрофілів та лімфоцитів, адаптації за Гаркаві, реактивної відповіді нейтрофілів, співвідношення нейтрофілів та моноцитів, алергізації, ядерний індекс зсуву, ядерний індекс інтоксикації). На основі визначення гематологічних та біохімічних показників був розроблений алгоритм методики визначення ступеню реабілітаційного потенціалу в якісному і кількісному варіантах за наступною шкалою: «Високий» – 0-24 %, «Середній» – 25-49 %, «Низький» – 50-74 %, «Дуже низький» – 75-100 %. Матеріали дисертаційної роботи є складовою наукових досліджень кафедри внутрішніх хвороб і клінічної діагностики тварин Державного біотехнологічного університету за темою НДР «Вдосконалення лікувально-профілактичних заходів за внутрішньої патології у тварин» (Державний реєстраційний номер 0121U10991. Результати дисертаційної роботи впроваджено у навчальну програму під час викладання дисциплін «Ветеринарна клінічна біохімія», «Внутрішні хвороби тварин», «Клінічна діагностика хвороб тварин». Результати досліджень дисертанта використовуються в навчальному процесі та наукових дослідженнях на кафедрах закладів вищої освіти і у клініках ветеринарної медицини, про що свідчать відповідні акти впровадження. Основні положення дисертаційної роботи доповідались, обговорювались та отримали позитивну оцінку на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях та семінарах у містах Одеса (2022), Житомир (2022), Дніпро (2023), Харків (2023, 2024), Київ (2025).

Результати наукових досліджень В.В. Сидельова надруковано у 4-ох наукових працях: фахових виданнях, рекомендованих ДАК МОН України матеріалах і тезах конференцій – 5.

Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях. Усі матеріали дисертації представлені в опублікованих працях у повному обсязі і повністю відповідають темі і змісту дисертації. У статтях сформульовані всі завдання дисертації, описані раніше невідомі факти і показники; матеріал оброблений із застосуванням методів біометрії; висновки, пропозиції і перспективи досліджень обґрунтовані.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертації

У роботі представлена методологія вивчення закономірностей адаптації безпритульних собак і котів до умов перебування у притулку для тварин. Уперше запропоновано новий показник визначення ступеню адаптації тварин – реабілітаційний потенціал в якісному і кількісному варіантах. Запропонована методика визначення реабілітаційного потенціалу тварин допомагає об'єктивно оцінити стан їх здоров'я, реакції на нове оточення, визначити оптимальні терміни перебування тварин у притулках і час їх повної адаптації. Автор повністю оволодів методологією наукової діяльності.

Рівень виконання наукового завдання високий.

Результати досліджень дисертанта рекомендується використовувати в навчальному процесі та наукових дослідженнях на кафедрах закладів вищої освіти і у клініках ветеринарної медицини, особливо в разі обстеження і контролю роботи притулків та розплідників для тварин, за написання відповідних розділів підручників, посібників, монографій, під час проведення занять для підготовки фахівців зі спеціальності «Ветеринарна медицина», а також для слухачів з підвищення кваліфікації.

Обсяг і структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, огляду літератури, матеріалів та методів досліджень, результатів досліджень, аналізу і узагальнення результатів досліджень, висновків, пропозицій виробництву, списку використаних джерел, додатків. Робота викладена на 205 сторінках комп'ютерного тексту, ілюстрована 47 таблицями, 1 рисунком та містить 15 сторінок додатків. Список використаної літератури включає 260 наукових джерел, у тому числі 234 – латиницею.

Окремі підрозділи дисертації не виходять за межі правил, регламентованих існуючими правилами. У списку літератури переважають публікації останнього десятиріччя. Він складений згідно з останніми вимогами до оформлення дисертаційних робіт.

Огляд літератури висвітлює всебічно відомі факти щодо проблеми безпритульних тварин і завдань медицини притулків, що стало основою для вибору напряму досліджень, методологічної та методичної бази дисертації.

Розділ 2 (Матеріал і методики досліджень) містить відомості щодо об'єктів дослідження, а також схему досліду. Методична частина роботи включає опис методів, які були задіяні в роботі: клінічних, гематологічних, біохімічних, математичних, статистичного аналізу результатів.

Розділ 3 (Результати власних досліджень). Містить дані експериментів згідно плану дисертації. Під час виконання роботи автор дотримувався загальних принципів з біоетики. У цьому розділі наводяться дані щодо динаміки гематологічних і біохімічних показників у групах котів і собак протягом трьох термінів дослідження і в залежності від категорії кормів. Він ілюстрований таблицями з цифровими даними. З цих результатів витікають загальні закономірності динаміки показників як критеріїв, що характеризують рівень реабілітаційного потенціалу тварин.

Мені здалося дуже вдалим методичним прийомом застосування алгоритму визначення рівня реабілітаційного потенціалу у відсотках, що дозволило перевести суб'єктивну оцінку адаптації тварин у числові виміри і перетворювало методику визначення реабілітаційного потенціалу на науковий інструмент оцінки добробуту тварин. За результатами комплексу статистичних критеріїв було встановлено достовірні відмінності показників, що стало окремим завданням дисертації.

Гарне враження складає розділ «Обговорення результатів досліджень та їх аналіз», в якому наведено інтегровані результати всього експерименту у стислому вигляді. У цьому розділі повністю викладені одержані результати; проведені порівняння з існуючими у світовій науковій літературі точками зору з проблеми; сформульоване особисте відношення дисертанта до отриманих фактів. У цьому розділі містяться цікаві, маловідомі джерела інформації. Це ще більш підкреслює результати та висновки з дисертації і робить її дійсно «першою ластівкою» наукового напрямку по удосконаленню діяльності роботи притулків для тварин.

Висновки і пропозиції виробництву відповідають меті і завданням роботи, добре сформульовані і містять усі її положення та результати.

Зауваження.

1. У дисертації іноді зустрічаються малочислені стилістичні та синтаксичні помилки, невдалі вирази, на що вказано за текстом роботи.

2. Вона дещо перевантажена таблицями, які б можна було замінити на малюнки, що ніяк не впливає на її загальну позитивну оцінку.

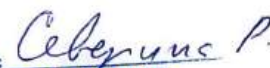
Я наголошую, що зроблені мною за текстом дисертації дрібні зауваження не є принциповими і не знижують загальну позитивну оцінку роботи. У цілому, оцінюю дисертаційну роботу В.В. Сидельова позитивно.

Висновок. Вважаю, що дисертація Віктора Валерійовича Сидельова «Обґрунтування критеріїв реабілітаційного потенціалу свійських котів і собак в умовах притулку для тварин» є завершеною науково-дослідною роботою. За своєю актуальністю, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням отриманих даних вона відповідає наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу

вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року», а її автор Сидельов Віктор Валерійович заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії зі спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина», галузі знань 21 «Ветеринарія».

Завідувачка кафедри епізоотології
та мікробіології, канд.вет.наук, доцент
Державного біотехнологічного університету..........Р.В. Северин

Підпис
ЗАСВІДЧУЮ
Керівник відділу діповодства ДБТУ
